

DEBATT & INNLEGG

Det er like viktig å drive effektivt i det offentlige som i det private, skriver direktør *Marianne Andreassen*, Senter for statlig økonomistyring.

Kan staten lære av det private?

Et nei til økt privatisering og konkurranseeksponering av grunnleggende offentlige tjenester må ikke medføre at det offentlige ikke vil benytte seg av metoder og styringsverktøy som også det private benytter – men bare så langt det passer for å fremme velferd og effektivitet. Dessuten har også privat sektor en del å lære av offentlig forvaltning når det gjelder god styring.

En viktig del av fornyelsen av offentlig sektor dreier seg om å etablere styringsstrukturer som gir gode incentiver for å drive effektivt. Erfaringene har vist hvor vanskelig det er å underlegge grunnleggende offentlig tjenester private incentivmekanismer gjennom konkurranseeksponering og privatisering. Når finansieringen er skattepenger og ikke betaling i markedet, og målet er å sikre grunnleggende velferdsmål og ikke mest mulig overskudd til private eiere, er det begrensninger i å presse private strukturer på den offentlige tjenesteproduksjonen.

Men det er like viktig å drive effektivt i det offentlige som i det private. Effektiv ressursbruk i offentlig sektor skal sikre at mest mulig av skattebetalernes

penger kommer befolkningen til gode, og ikke sløses bort i ineffektive arbeidsprosesser og unødvendig stort byråkrati og administrasjon. Effektiv ressursbruk i det offentlige skal også understøtte en god ressursfordeling mellom offentlig og privat sektor på lang sikt, nemlig sikre at det offentlige ikke legger et for stort beslag på de samlede ressursene i samfunnet.

De siste årenes modernisering i offentlig sektor har vært preget

Når privat sektor faktisk har utviklet metoder for kostnadsinformasjon, trenger ikke det offentlige å finne opp «kruttet på nytt»

av økt konkurranseeksponering (blant annet gjennom organisering i aksjeselskaper av offentlige tjenester) og privatisering. Helseforetakene er et eksempel på hvor langt utviklingen har gått der en har valgt å organisere

en grunnleggende offentlig velferdsproduksjon i aksjeselskap, riktignok heleid av staten. På dette området sitter staten på «alle sider av bordet», både som eier, den som finansierer virksomheten og den som betaler for tjenestene på vegne av befolkningen. I kjølvannet av Avinor-saken har det også kommet en debatt om hvor hensiktsmessig det er å organisere grunnleggende sikkerhetstjenester i et aksjeselskap utenfor statsforvaltningen.

Det er nå viktig å rette oppmerksomheten mot fornyelsen internt i den offentlige forvaltningen. En viktig styringsendring er å bedre risikostyringen i offentlig sektor. Staten har nå for første gang etablert en metode for god risikostyring i statlige virksomheter. Metoden brukes også i privat sektor, men er tilpasset statlige mål og behov. Staten vil med dette ta et viktig grep i effektiviseringen av offentlig sektor, og plassere Norge langt fremme når det gjelder å ta i bruk moderne styring.

Viktigheten av at staten mer aktivt håndterer risiko kommer blant annet til uttrykk i saker som omstillingene i forsvaret og

EFFEKTIVITET. «En viktig del av fornyelsen av offentlig sektor dreier seg om å etablere styringsstrukturer som gir gode incentiver for å drive effektivt,» skriver Marianne Andreassen, Senter for statlig økonomistyring. Foto: Per Thrana

flyttingen av statlige virksomheter. Bedre risikostyring gir grunnlag for færre antegnelser fra Riksrevisjonen på økonomistyringen.

En annen viktig styringsendring for å oppnå mer effektiv ressursbruk i staten, er innføring av kostnadsbasert regnskapsføring og budsjettering i staten. I dag styres staten av kontantprinsippet, det vil si betaling for ressursene, ikke hva ressursene koster i produksjonen. Bruk av private regnskapsprinsipper er nå under utprøving i staten, men igjen er det snakk om å bruke private prinsipper så langt det passer. Når privat sektor faktisk har utviklet metoder for kostnadsinformasjon, trenger

ikke det offentlige å finne opp «kruttet på nytt». Men slik informasjon må i staten brukes til bedre styring i forhold til de offentlige mål som skal oppnås. Den offentlige «inntekten» er ikke penger for tjenestene fra markedet, men kvaliteten i skolen, barnehageplasser, hvor mange som blir friske, fravær av kriminalitet og så videre.

Det er på mange måter mye enklere å styre private virksomheter som får sin styringsinformasjon fra markedet i form av priser, enn offentlig produksjon som skal ivareta samfunns mål og rettferdig fordeling. Det er likevel mye å lære av hverandre med utgangspunkt i det felles mål om effektiv ressursbruk.

Null risiko betyr null aktivitet

Debatten om hvilken plass miljø, næringsutvikling og verdiskaping har i forhold til hverandre har vist stort engasjement. Særlig når det gjelder petroleumsvirksomheten utenfor Nord-Norge synes konflikten tilspisset. Men debatten må bygge på realiteter og best tilgjengelig vitenskapelig informasjon, og ikke på ordforvirring og følelser.

Hensyn til helse, miljø og sikkerhet er pilarer i all planlegging, utbygging og drift innen oljevirksomheten. Det er derfor ingen uenighet mellom myndigheter og næringen om at det må stilles de strengeste krav til de selskaper som skal operere på norsk kontinentalsokkel.

Utfordringen er: *Hvordan sikre trygghet for det ytre miljø, helse og sikkerhet og samtidig*

fremme en bærekraftig utvikling av norsk oljevirksomhet?

Med norsk petroleumsvirksomhet tenker vi naturligvis først og fremst på det å utvinne olje og gass offshore, og den enorme verdiskapingen dette gir for det norske folk gjennom inntekter til staten. Men norsk petroleumsvirksomhet omfatter også en stor og voksende leverandørindustri. Norsk olje- og industripolitikk må ha fokus på å sikre denne viktige og enestående næringsklynge vekstmuligheter også internasjonalt. Skal vi få dette til, må vi ligge i teknologisk front. Teknologisk utvikling blir ikke til i et tomrom uten konkrete utfordringer utformet i fornuftig kontraktstrategier. Det er nødvendig med stadig nye «nøtter å knekke» og jevn aktivitet for å sikre den unike petroleumskompe-

tansen vi har bygd opp gjennom snart 40 år. Teknologisk utviklingen sikrer ikke bare leverandørindustrien arbeidsoppgaver. Den sikrer også miljøet.

Selv de strengeste krav kan ikke nullstille risikoen. Det er næringens ansvar å gjøre risikoen så lav som mulig. På samme måte som vi som samfunn må leve med risiko og miljølempet med biltrafikk, flytrafikk, skipsfart og det aller meste av det vi gjør i hverdagslivet, så må vi også leve med en viss risiko knyttet til oljeutvinning. Det er politikernes jobb å avgjøre hva som er akseptabel risiko. Derfor er det viktig at diskusjonen om olje og miljø slipper frem kunnskapsbasert informasjon og ikke kveles av fundamentalistiske proklamasjoner. Vårt håp er at det er nettopp det den helhet-

lige forvaltningsplanen skal bidra til. Krav om null risiko innebærer null aktivitet. Dette har aldri – og kan aldri – forenes med samfunnets behov for verdiskaping, sysselsetting og velferd. Derfor er det interessante spørsmål: hvilken risiko kan vi som samfunn leve med?

Det er nedbrytende hvis det land som er verdensledende på

olje og miljø skal innskrenke sin virksomhet hjemme og ute fordi vi ikke er «gode nok på miljø». Et dårligere bidrag til å løse verdens energietterspørsel og miljøutfordringer er det vanskelig å tenke seg.

Jørn Prangerød, seniorrådgiver i LO og medlem av KonKrafts arbeidsutvalg.

E-post: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn (ca. 750 ord)

Underinnlegg/replik: Maks 1500 tegn (ca. 250 ord)

● Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.

● Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.

● Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

Debattansvarlig: Tor Slette Johansen, tlf. 22 00 11 26 – 932 56 100